

Všeobecná nedůvěra jako norma chování

Již přes dvacet let se stále častěji setkáváme se stesky politiků, že občané jim nevěří, že nevěří ve smysluplnost a prospěšnost jimi přijímaných zákonů a navrhovaných opatření, že nevěří bankám, soudům, státnímu zastupitelství, Policii ČR ani nejrůznějším prodejcům služeb a energií (např. ČEZ, RWE apod.) a vůbec - že se všeobecná nedůvěra a podezřívavost postupně stávají jakousi obyčejovou zvyklostí, která se projevuje v celé společnosti. Politováníhodnou výjimkou z tohoto všeobecného rozvratu pozitivních mezilidských vztahů jsou zejména slušní a důvěřiví senioři, kteří se v naivní důvěře v pravdivé a poctivé lidské slovo stále častěji stávají oběťmi nejrůznějších podvodníků. Těmto šizofrenikům (též „šmejduům“) ovšem naše policie, státní zastupitelství i soudy nezřídka poskytují velkorysou právní ochranu s odkazem na subsidiaritu trestní represe dle § 12 odst.2 trestního zákona, která vážně narušila jeho použitelnost.

Už jsme si postupně zvykli na to, že soudci i státní zástupci považují pravdu, spravedlnost a mravnost za přežitky minulosti a nezřídka pouze bezcitně, dogmaticky až demagogicky vykládají platné právo, což je odborně označováno jako formalismus anebo právní pozitivismus. Některým soudcům Nejvyššího a Ústavního soudu však již pouhý výklad zákonů nestačí a postupně si přisvojili i „doplňkovou“ zákonodárnou pravomoc vydáváním takových judikátů, které namísto individuálního řešení konkrétního případu obsahují obecně doporučované anebo i závazné normy chování.

Judikáty však nejsou obecně závazné a nemají postavení pramene práva. Jakýkoliv výklad platného práva se proto **musí** opírat pouze o text platných zákonů a **nesmí** je jakýmkoliv způsobem doplňovat anebo nahrazovat.

„Musí se soudit podle zákonů, ne podle příkladů.“

(Iudicandum est legibus, non exemplis)

„Povinností soudce je soudit podle práva, ne právo tvořit.“

(Iudicis est ius dicere, non dare)

Jedním z takových pokusů o doplňkovou normotvorbu je i rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 25.5.2010, sp.zn. 7 Tdo 486/2010, z něhož nad rámec individuálního řešení konkrétního případu vyplývá i obecně použitelné stanovisko, podle kterého je „šikovný“ podvodník fakticky beztrestný, pokud nalezne natolik důvěřivou a naivní osobu, která si neověří pravdivost předkládaných dokumentů, neporadí se s právníkem a nechá se tak snadno podvést. Odpovědnost za vzniklý následek byla tudíž **nikoli pouze individuálně, ale perspektivně i generálně** přesunuta z podvodníka na jeho oběť, jejíž vina spočívá v nemístné důvěřivosti, nepozornosti a neopatrnosti, **za což je fakticky (a mimoprávně) trestána tím, že se jí odepírá zákonem zaručená trestněprávní ochrana.** Toto stanovisko však nemá oporu v platném trestním zákoně, **protože v něm se vůbec nehovoří o jakékoliv formě vůle oběti**, tj. její subjektivní stránce. Kromě toho **nemístná důvěřivost, lehkovážnost, neopatrnost, nepozornost anebo momentální či trvalá duševní slabost oběti trestného činu (v tomto případě podvodu) nejsou pro pachatele:**

- a) **okolnostmi vylučujícími protiprávnost činu** (§ 30 tr.zákona),
- b) **důvodem zániku trestní odpovědnosti** (hlava IV tr.zákona),
- c) **polehčujícími okolnostmi** (§ 41 tr.zákona).

Protože takový výklad nemá oporu ani v jediném ustanovení trestního zákona, jedná se tedy o evidentní příklad **nezákonné a tudíž i protiústavní tvorby soudcovského práva.**

Po upozornění na tento možný výklad svého stanoviska Nejvyšší soud konstatoval:

„Usnesení Nejvyššího soudu **rozhodně není možné interpretovat tak, že zbavuje ochrany osoby, které se nechají snadno ošálit** a které ve svém dopise charakterizujete jako přestárlé, příliš mladé, nezkušené, duševně oslabené, intelektuálně méně vyvinuté atd. Nejvyšší soud potvrdil řadu rozhodnutí nižších soudů, pokud odsoudily pachatele podvodu na poškozených, jimiž byly osoby staré, slabomyslné, málo vzdělané apod., třebaže záminky, kterým tyto osoby uvěřily, mohly samy o sobě vzbuzovat podezření, že jsou smyšlené. Jde např. o usnesení Nejvyššího soudu sp.zn. **7 Tdo 1371/2009, 7 Tdo 1410/2009, 7 Tdo 854/2010, 7 Tdo 1147/2010, 7 Tdo 1599/2010** a další.“ (jak je patrné, jedná se o rozhodování jednoho a téhož senátu Nejvyššího soudu).

Nejvyšší soud dále uvedl:

„Usnesení Nejvyššího soudu je závazné pro orgány, které rozhodují **ve věci, v níž bylo vydáno. Jeho použitelnost k argumentaci v jiných věcech je podmíněna tím, že jde o skutkově obdobné věci.**

Zásada, že v soukromoprávních vztazích **mají** na ochranu svých majetkových zájmů dbát především sami účastníci těchto vztahů, není žádnou novinkou, kterou by to rozhodovací praxe soudů vneslo Vámi kritizované usnesení Nejvyššího soudu. **Tato zásada má oporu i v judikatuře Ústavního soudu.** Ostatně v odůvodnění citovaného usnesení je výslovný odkaz na konkrétní nálezy Ústavního soudu.“

(Nejvyšší soud ČR, trestní kolegium, 8.6.2011, Ntn 132/2011)

Z hlediska právní kultury je nezbytné, aby soudci Nejvyššího i Ústavního soudu byli velice opatrní a pečliví při formulování svých stanovisek (judikátů) a zejména by se měli vyhýbat takovým pojmům a formulacím, které lze různě vyložit anebo dokonce zneužít. I když se tedy Nejvyšší soud vyhýbá kategorickému příkazu „**musí**“ a formulováním zásady „na ochranu svých majetkových zájmů **mají dbát** především sami účastníci těchto vztahů“ v podstatě připouští, že slušní, poctiví a důvěřiví občané v demokratické společnosti **smějí být neopatrní a nepozorní a smějí nedbat na ochranu svých majetkových zájmů** (protože naivně věří v poctivost úmyslů či daného slova nebo slibu), již samotné použití pojmu „**zásada**“ vzbuzuje zneklidnění a obavy. Jakákoliv zásada má totiž charakter kogentní a pojmově je tudíž mnohem blíže příkazu než doporučení. Jakékoliv obecně platné zásady, příkazy anebo zákazy však smí občanům stanovit pouze zákonodárce a nikoli soud.

Politováníhodnou či spíše pobuřující skutečností zůstává, že rozhodnutí Nejvyššího soudu sp.zn. 7 Tdo 486/2010 bylo v r.2011 státním zastupitelstvím účelově použito (či spíše zneužito) **jako instruktivní návod ke statistickému snížení neustále se zvyšující majetkové kriminality**. Tak se stalo, že toto **individuálně použitelné rozhodnutí se fakticky stalo obecně závazným doplňkem trestního zákona, protože (byť zcela jistě neúmyslně) zavedlo dosud neznámý právní institut subjektivní stránky oběti trestného činu a platný trestní zákon mimoprávně rozšířilo o další okolnost vylučující protiprávnost činu**. V tomto směru státní zastupitelství instruovalo i policisty, takže najednou se zde objevila celá řada rozhodnutí policistů i státních zástupců, kteří úmyslně bagatelizují některé majetkové delikty a velkoryse poskytují právní ochranu i jistotu těm nejvychytralejším podvodníkům, kteří záměrně vyhledávají právě osoby naivní, důvěřivé, neopatrné, nepozorné, snadno ovlivnitelné (sugestibilní) anebo trvale či dočasně duševně oslabené, u kterých je značně vysoký předpoklad úspěšnosti lstivého a záluďného jednání.

Příklady takových rozhodnutí:

Policie ČR, Městské ředitelství v Plzni, Územní odbor služby kriminální policie a vyšetřování, oddělení hospodářské kriminality; 21.3.2011, KRPP-2669-16/TC-2011-030581:

„Jak vyplývá z judikatury Nejvyššího soudu, účastníci soukromoprávního vztahu **mají dbát na ochranu svých majetkových vztahů**. Je pak nepřijatelné, aby trestním postihem jednoho účastníka soukromoprávního vztahu byla nahrazována **nezbytná míra opatrnosti druhého účastníka při ochraně vlastních práv a majetkových zájmů**.“

Okresní státní zastupitelství Plzeň-město, 12.4.2011, 1 ZN 16/2011-23:

„Pokud samotný účastník občanskoprávního vztahu **sám nedbá minimální míry ostražitosti** při řešení vlastních záležitostí, nemůže v tomto smyslu jeho pochybení napravovat orgán činný v trestním řízení.“

Okresní státní zastupitelství Plzeň-město, 14.4.2011, 1 ZN 116/2011-26:

„Pokud jde o soukromoprávní vztah, je třeba totiž trvat na tom, aby na ochranu svých majetkových zájmů dbali především samotní účastníci takového vztahu. Od těchto účastníků pak **lze požadovat, aby postupovali obezřetně a aby dodržovali prostředky** (např. v podobně výpisu z katastru nemovitostí, který představuje lehce dostupný zdroj informací o stavu určité nemovitosti). Současně se přihlédne zejména k tomu, zda uvedené prostředky nepřesahují reálné možnosti poškozeného z hlediska jeho věku, vzdělání, životních zkušeností apod. Jak přitom vyplývá z § 43 OZ, účastníci občanskoprávních vztahů jsou povinni dbát, aby při úpravě smluvních vztahů bylo odstraněno vše, co by mohlo vést ke vzniku rozporů. Proto za situace, kdy v rámci předmětného poškozený sám svou zjevnou neopatrností, které se mohl snadno vyvarovat, přistoupil k nejisté finanční operaci a vynaložil finanční prostředky, pak se s důsledky této nejistoty musí také sám vypořádat, a to za použití prostředků soukromého práva. Z hlediska principů, na nichž je založen demokratický právní stát, **je nepřijatelné, aby trestním postihem jednoho účastníka soukromoprávního vztahu byla nahrazována nezbytná míra opatrnosti druhého účastníka při ochraně vlastních práv a majetkových zájmů**.“

Jak je patrné, nad rámec původního doporučujícího stanoviska Nejvyššího soudu ČR („**mají dbát na ochranu svých majetkových zájmů**“) vytvořilo státní zastupitelství tyto příkazové mimoprávní normy: „**lze požadovat, aby postupovali obezřetně**“ a „**nezbytná míra opatrnosti**“. **Pokud je totiž něco nezbytné, je to i nutné, a co je nutné, je i povinné.** Jakýkoliv státní orgán však může oprávněně požadovat pouze splnění nějaké **zákonem uložené** povinnosti, nikoli takové povinnosti, kterou si sám vymyslí a občanům ji protiprávně uloží (viz čl.2 odst.4 Ústavy ČR a čl.2 odst.3 Listiny základních práv a svobod).

Krajské státní zastupitelství v Plzni, 25.5.2011, 1 KZN 1057/2011-9:

„Přezkoumáním předloženého spisového materiálu jsem došel k závěru, že postup okresní státní zástupkyně Okresního státního zastupitelství Plzeň-město lze akceptovat.

Nad rámec přezkoumání postupu Okresního státního zastupitelství Plzeň-město je rovněž nutno poukázat na zásadu subsidiarity trestní represe uvedenou v § 12 odst.2 trestního zákoníka. Podle tohoto ustanovení lze trestní odpovědnost pachatele uplatňovat jen v případech **společensky škodlivých** a navíc v těch případech, kdy nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu. Ochrana zájmů všech subjektů má být v prvé řadě uplatňována prostředky práva občanského, případně správního, a teprve tam, kde je takováto ochrana neúčinná, je na místě uplatňovat trestní odpovědnost. Zásada subsidiarity trestní represe vyžaduje, aby stát uplatňoval prostředky trestního práva **zdrženlivě**, tj. především tam, kde jiné právní prostředky selhávají nebo nejsou efektivní, trestní právo a trestněprávní kvalifikaci určitého jednání je nutno považovat za krajní prostředek, který má význam především celospolečenský. V liberálním demokratickém právním státě je třeba státní zásahy v rámci kriminální politiky uplatňovat **přiměřeně a maximálně zdrženlivě**.“

Smysluplnost subsidiarity trestní represe (§ 12 odst.2 trestního zákona) je již dlouhou dobu oprávněně kritizována (to opravdu nebyl výplod osvíceného důvtipu) a veřejně prezentovaná **maximální zdrženlivost** při jejím uplatňování je pouze nepoctivou a prázdnou frází, o čemž svědčí nejen tisíce nedůvodně stíhaných lidí za vykonstruované delikty, ale i zcela pobuřující trestní stíhání a následné odsouzení za naprosté banality, kterými byly např. přimalování tykadel na volební plakát jednoho nepopulárního politika, anebo přeškrtnutí semaforů směšnými obrázky. Ostatně tehdejší pobouřené veřejné mínění názorně ukázalo státním zástupcům i soudcům, do jaké míry jim důvěřují a co si myslí o jejich okázale proklamované „maximální zdrženlivosti“ při uplatňování trestní represe.

„Kdo ztratil důvěru, nic víc už ztratit nemůže.“

(Fidem qui perdit, nil potest ultra perdere)

(Publilius Syrus – 1 stol.př.n.l.)

Zákonnou povinnost **všeobecné nedůvěry, ostražitosti a opatrnosti** nelze dovodit ani z extenzivního výkladu § 3 odst.2 písm.c) a § 43 občanského zákoníka. Státní zástupci ani soudci si přitom ve své snaze o prosazení všeobecné nedůvěry, obezřetnosti a ostražitosti vůbec neuvědomují, že svými neuváženými skutky se i oni sami o důvěru občanů připravují.

Praktické neblahé zkušenosti prokazují, že státní zástupci i soudci si mnohdy nedokáží poradit nejen se zcela zjevnými a primitivními podvody (podvody klasické), ale v poslední době zejména s podvody technicky vyspělými a mimořádně promyšlenými (podvody sofistickované), které jsou důsledkem překotného rozmachu počítačové techniky. V důsledku „maximální zdrženlivosti“ státních orgánů vůči takovým obtížně dokazatelným případům je proto celá naše společnost plná lhářů, nepoctivců a podvodníků, jejichž „šikovné podnikání“ je založeno na cílené lsti a kteří v případě úspěšnosti podvodu nejenže budou trestně nepostizitelní, ale klidně se budou i několik let soudit v občanskoprávním řízení a přitom budou nadále beztrestně „podnikat“ a důvěřivým občanům působit další škody.

*Příčinu těchto svérázných „mimoprávních“ stanovisek lze spatřovat v povážlivé právně historické a mravní nedovzdělanosti či dokonce přímo nevzdělanosti mnohých soudců a státních zástupců (u policistů takové vědomosti ani nečekejme). Každý vzdělaný právník přece **musí znát základní výkladová pravidla**, která mají kořeny v klasickém římském právu a která jsou pilířem kontinentálního práva celé Evropy. Protože nevzdělanost, nerozumnost a hloupost jsou již po celá tisíciletí tíživou bolestí lidstva, nebude jistě na škodu, když budou některá tato pravidla připomenuta.*

„Právo nevzniká z bezpráví.“

(Ius ex iniuria non oritur)

„Nikdo nesmí mít zisk ze škody jiného.“

(Nemo debet lucrati ex alieno damno) (Gaius – Digesta 4,3,28)

„Má se za to, že zlovolně jedná, kdo z cizí škody chce mít zisk.“

(Videtur dolum malum facere, qui ex aliena iactura lucrum)

(Paulus – Digesta 14,3,17,4)

„K oklamání zákona jedná ten, kdo zachovává slova zákona, obchází jeho smysl.“

(In fraudem legis facit, qui salvis verbis legis sententiam eius circumvenit)

(Paulus, Digesta 1,3,9)

„Marně hledá pomoc v zákoně, kdo zákon porušuje.“

(Frustra lexis auxilium quaerit, qui in legem committit)

(Tryphonius, Digesta 4,4,31)

„Toto jsou příkazy práva: čestně žít, druhému neškodit, každému přát, co jeho jest.“

(Iuris praecepta haec sunt: honeste vivere, alterum non laedere, suum cuique tribuere)

(Ulpianus – Digesta 1,1,10,1)

„Nikdo nemá dosáhnout žaloby svou nepoctivostí.“

(Nemo de improbitate sua consequitur actionem)

(Ulpianus – Digesta 47,2,12,1)

Lehkovážnost, neopatrnost, nepozornost, důvěřivost, sugestibilita anebo momentální či trvalá duševní slabost **nezbavují slušné a poctivé občany práva na perfektní a plnohodnotnou právní ochranu před cílenou lstivou a záludnou trestnou činností, kterou nejsou povinni předpokládat!** Výklad klasické římskoprávní formule „*volenti non fit iniuria*“ (tj. „chtějícímu se neděje bezprávi“ – *Digesta 47,10,1,5*) nelze totiž spravedlivě vyložit tak, že **chtění poctivého** (tj. důvěřivého a poctivě smýšlejícího) **účastníka objektivně nepoctivého smluvního vztahu se vztahuje i ke chtění svého lstivého ošizení.** V tomto směru nelze užít ani ustanovení § 30 trestního zákona o svolení poškozeného jako okolnosti vylučující protiprávnost činu, neboť toto svolení musí být učiněno dobrovolně, vážně, určitě a srozumitelně, tj. **s plným vědomím jeho budoucího dosahu.**

„Spravedlnost vůči sociálně slabým je spravedlnost nejoprávněnější.“

(Iustitia erga inferiores est verissima)

(Balbus)

Nelze očekávat, že při současném znevažování historických studií na právnických fakultách budou noví právníci vůbec cokoli vědět o základech kultivovaného výkladu práva (oni to mnohdy nevědí ani stávající právníci). Je však na pováženou, že státním zástupcům i trestním soudcům unikají některá výkladová pravidla uvedená v občanském zákoníku, která sice nemají takovou stylistickou úroveň, jako shora uvedené latinské formule staré téměř 2000 let, ale podpůrně jsou použitelná i v trestním řízení. Přece není možné, aby tato součást našeho jednotného právního řádu byla v trestním řízení zcela ignorována.

§ 6 občanského zákoníka

(1) Každý má povinnost jednat v právním styku poctivě.

(2) Nikdo nesmí těžit ze svého nepoctivého nebo protiprávního činu. Nikdo nesmí těžit ani z protiprávního stavu, který vyvolal nebo nad kterým má kontrolu.

§ 8 občanského zákoníka

Zjevné zneužití práva nepožívá právní ochrany.

Pozn.: tato formulace se evidentně nepovedla, protože z ní lze dovodit (a někteří soudní „badatelé“ tak jistě učiní), že „**nezjevné zneužití práva**“ **požívá právní ochrany**“. Toto ustanovení tedy ponechává i v občanskoprávním řízení široký prostor pro soudní ochranu nezjevné a dovedně utajené podnikatelské „šikovnosti“. Oni totiž mnozí soudci v důsledku všeobecného úpadku mravnosti ani nedokáží (anebo nechtějí) rozpoznat, které jednání je poctivé a které nepoctivé. Přesnost a výstižnost prvního citátu na předcházející straně tedy ani zdaleka nebyla dosažena.

Je nanejvýše zneklidňující, pokud si jakýkoliv státní orgán (ať už je to soud anebo státní zastupitelství) přisvojuje postavení zákonodárce a vyžaduje od svých slušných občanů plnění zákonem nestanovených povinností (zejména **nezbytnou míru opatrnosti**). Nelze přece připustit, aby klasický Kantův kategorický mravní imperativ „**Jednej tak, jako by maxima tvé vůle měla být všeobecným mravním zákonem**“ byl ze strany soudů a státního zastupitelství nahrazen nemravným kategorickým imperativem židovského krále Judeje Héroda Agrippy (10 př.n.l. - 44 n.l.) „**Nikomu nevěř!**“ a dokonce by se měl stát vynutitelnou normou chování.

Ve světle shora uvedeného vysvětlujícího stanoviska Nejvyššího soudu je evidentní, že Nejvyšší soud byl při vydávání svého **individuálně použitelného stanoviska** veden subjektivně dobrým úmyslem a přes jeho principiálně požadovatelnou předvídatelnost vůbec nepředpokládal, že toto stanovisko bude **účelově zneužito státním zastupitelstvím ke generálně použitelnému nezákonnému a nemravnému výkladu**. Dopady tohoto generálně preventivního (ne)výchovného působení totiž jsou a nadále budou tyto:

1. Perspektivně ubude naivních důvěřivců, kteří se nechají snadno podvést (to je jediné pozitivum).
2. Občané budou sice ostražitější, ale prohloubí se všeobecná nedůvěra, kterou zákonitě provázejí podezřívavost a zloba.
3. Přibudou vychytralí a technicky vyspělí podvodníci, kteří v naději na **veřejně přislíbenou beztrestnost** (opřenu zejména o § 12 odst.2 trestního zákona a potažmo i § 8 občanského zákoníka) budou nadále vymýšlet stále rafinovanější (tj. nezjevné) způsoby svého nepoctivého sebeobohacení, přičemž se budou specializovat právě na takové oběti, které se nechají snadno podvést (a těch bude stále dost, protože zejména stáří přináší úbytek soudnosti).
4. Nadále bude klesat důvěra občanů v zákonodárce, soudy, státní zastupitelství a policii.

„Kdo by nevěděl, že nejsilnější pohnutkou ke špatnému jednání je naděje na beztrestnost?“ (Marcus Tullius Cicero – 106-43 př.n.l.; Obhajoba Milona)

„Bزتrestnost vždy láká k horšímu.“
(Impunitas semper ad deteriora invitata)

V historii lidstva se vždycky objevili jedinci anebo jejich zájmové skupiny, kteří usilovali o více moci, než kterou jim poskytovaly platné zákony. Pokud se toto zálučné úsilí podaří (a ono se daří!) a občané to nepostřehnou anebo se s tím smíří, sebekrásnější proklamace o demokracii budou pokrytecké a falešné, protože více či méně úspěšně budou zakrývat totalitní úmysly. Kromě prokázané korupce tedy jakýkoliv státní orgán nemůže učinit nic horšího, než když v rozporu s Ústavou ČR i Listinou základních práv a svobod uloží občanům mimoprávní povinnosti a ještě ke všemu to považuje za zcela normální podle neformálního (a nepublikovatelného) hesla „my můžeme všechno!“.

Před několika léty jsme se podívovali nad tím, jak v Egyptě zneužívalo svoji demokraticky získanou moc Muslimské bratrstvo, přestože při historické znalosti cílů islámu to bylo možné předpokládat. Podobná mocichtivá a totalitně smýšlející nemuslimská „bratrstva“ však existují i u nás a svoji moc stále prohlubují a upevňují, aniž si to naivní, důvěřiví a nepozorní občané uvědomují. Pokud se však tato „bratrstva“ zformovala i v justici a státním zastupitelství, mají se tedy slušní občané opravdu čeho bát.

Naivní důvěřivost je příznakem slabého rozumu, přičemž je smutnou skutečností, že s přibývajícím věkem zpravidla rozumu ubývá a nic se s tím dělat nedá (na to právě lháři a podvodníci spoléhají). Extrémní nedůvěřivost je naproti tomu varujícím příznakem nedůvěřivosti chorobné, v krajních případech označované jako paranoia. Naše údajně demokratická společnost se přitom stále více přibližuje k celospolečenskému paranoidnímu stavu, na čemž mají zásluhu nejen mnozí prolhaní a nedůvěryhodní politici, kterým nelze věřit ani jedině slovo a kteří ostatně ani sami svým slovům nevěří, ale především soudci a státní zástupci, kteří při „hlubokomyslném uvažování“ zřejmě dospěli k pozoruhodnému závěru, že pokud budou všichni občané paranoidní a nikdo nebude nikomu věřit, ubude jim práce. Představa takového společenského stavu je děsivá.

Slavný římský státník a právník Marcus Tullius Cicero ve své knize Tusculské hovory pronesl tento výrok, který bychom si všichni měli dobře pamatovat a každodenně jej dodržovat:

„Bez rozumu nic nemůže být správně vykonáno!“

Pokud pak jde o mezilidské vztahy a zejména pak o vztahy smluvní, vyplatí se nejen dodržování známých úsloví „opatrnost je matkou moudrosti“ a „dvakrát měř, jednou řež!“, ale i této staré latinské moudrosti:

„Věř, ale komu věříš, měř!“
(Fide, sed cui fidas, vide!“

V Plzni dne 11.12.2012 (aktualizováno 27.1.2020)

JUDr. Oldřich H e i n

